

MEMORANDUM

- 1 'n Kleinboer (a) koop groentesaad by die plaaslike landboukoöperasie en plant en oes sy groente. Hy gebruik (b) ongeskoolde arbeid wat hy aanstel wanneer nodig. Die (c) groente word dan by sy padstal by sy plaashek verkoop. Sy winste (d) belê hy by die naaste bank wat die beste rentekoerse bied.**

1.1 Watter soort markte kom by (a) tot (d) voor?

- (a) Formele mark en faktormark (b) Produksiefaktormark
(c) Informele mark (d) Finansiële mark

1.2 Noem die twee redes waarom hierdie boer se handel in groente as 'n mark beskou kan word.

Daar is 'n verkoper en 'n aantal gewillige kopers

1.3 Waarom sal die verkope van groente deur middel van padstalletjies in Suid-Afrika nie 'n onvolmaakte mark kan wees nie?

Daar is 'n groot aantal kopers en verkopers in hierdie markte.

1.4 Wanneer sal die kleinboer se padstal as 'n monopolie mark beskou kan word?

As die kleinboer die enigste verkoper van groente in 'n groot area is.

2 Groente word deur alle mense in die wêreld gebruik. Waarom is dit nie deel van wêreldmarkte nie?

Groente het hoë vervoerkoste en dit is nie duursaam nie.

3 Landlyn telefoondienste in die RSA is (a) in die hande van TELKOM. (b) Slegs TELKOM mag hierdie telefoondienste bedryf. (c) TELKOM bepaal die prys.

Watter kenmerke van onvolmaakte markte kom by (a) tot (c) voor en watter soort onvolmaakte mark is hierdie?

- (a) Telkom is die alleenverskaffer van die produk.
(b) Geen ander verskaffer mag tot die mark toetree nie.
(c) Telkom bepaal die prys.

Hierdie is 'n monopolie mark.

4 Noem 'n voordeel en 'n nadeel van wêreldmarkte ten opsigte van natuurlike hulpbronne.

Natuurlike hulpbronne word effektief aangewend. Dit word vinnig uitgeput.

'n Huisvrou het as gevolg van die bewyse dat die chemiese skoonmaakmiddels skadelik is vir die omgewing, begin om asyn as skoonmaakmiddel te gebruik, omdat asyn 'n natuurlike produk is en nie skade doen aan die omgewing nie. Sy koop tans 10 liter asyn per maand teen R10 per liter. Sy meen dat as die prys daal na R8 per liter, sal sy 12 liter per maand koop, maar as die prys styg na R12 per liter is sy bereid om slegs 8 liter asyn per maand te koop.

- 1 Hoe reageer hierdie huisvrou se aankope op die styging in die prys van asyn?

As die prys styg koop sy minder asyn.

- 2 Wat was die huisvrou se aanvanklike motivering om asyn as skoonmaakmiddel te gebruik?

Omdat dit 'n natuurlike produk is en nie die omgewing benadeel nie.

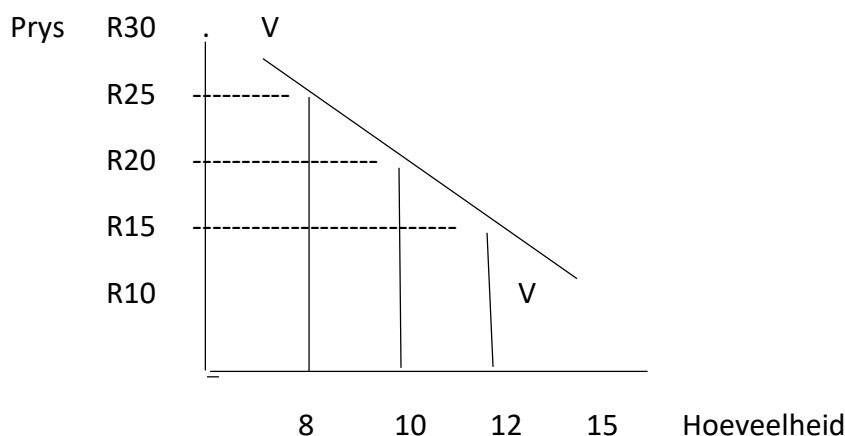
- 3 Hoe sal die huisvrou reageer as daar 'n soortgelyke nie-skadelike skoonmaakmiddel teen 'n laer prys as asyn op die mark verskyn?

Die huisvrou sal die soortgelyke produk met die laer prys koop.

- 4 Kom die huisvrou se aankope van skoonmaakmiddels ooreen met die wet van vraag?

Ja. As die prys styg koop sy minder en as die prys daal koop sy meer.

- 5 Trek 'n grafiek om die huisvrou se vraag na asyn te illustreer.

- 6 Wat (a) word dit genoem as huisvrouens in die algemeen bereid is om teen elke prys in die grafiek, meer asyn te koop? (b) Hoe sal so 'n situasie op bostaande grafiek voorgestel kan word?

(a) 'n Toename in die vraag na asyn. (b) Deur 'n nuwe vraagkurwe regs van die bestaande kurwe te trek.

EKONOMIE GR 10: WERKOPDRAG MODULE 2 EENHEID 3: PRYSVORMING (2) (Aanbod en pryse)
MEMORANDUM

'n Sakeman wat kookolie verkoop, bevind dat mense toenemend olyfolie koop, omdat dit gesondheidsvoordele het. Hy verkoop tans 1 000 liter olyfolie teen R40 per liter. As die prys sou opskuif na R50 per liter is hy bereid om 1 500 liter te verskaf. As die prys egter sou daal na R30 per liter, sal hy slegs 500 liter te koop aanbied.

1 Waarom was daar 'n toename in die gebruik van olyfolie?

Omdat die gebruik van olyfolie gesondheidsvoordele inhou.

2 Hoe reageer hierdie sakeman op 'n styging in die prys van olyfolie?

As die prys styg bied hy meer olyfolie te koop aan.

3 Kom die sakeman se reaksie op prysveranderings ooreen met die wet van aanbod?

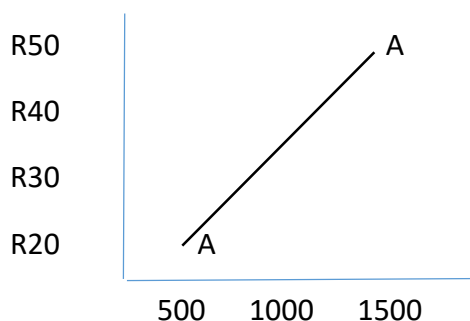
Ja. In ooreenstemming met die wet van aanbod bied hy meer olyfolie te koop aan as die prys styg en as die prys daal bied hy minder olyfolie te koop aan.

4 Die sakeman kan ingevoerde olyfolie teen 'n 10% laer prys as die plaaslike produk aankoop. (a) Hoe sal hy op hierdie geleentheid reageer? (b) Waarom?

(a) Die sakeman sal die ingevoerde olyfolie aankoop om te verkoop.

(b) Die laer prys van die ingevoerde olyfolie bied hoër winsmoontlikhede.

5 Trek 'n grafiek om die sakeman se aanbod van olyfolie te illustreer.

6 Wat (a) word dit genoem as handelaars in olyfolie in die algemeen bereid is om teen elke prys in die grafiek, meer olyfolie te verkoop? (b) Hoe sal so 'n situasie op bostaande grafiek voorgestel kan word?

(a) 'n Toename in die aanbod van olyfolie. (b) Deur 'n nuweaanbodkurwe regs van die bestaande kurwe te trek.

1 Beskryf die ewewigsprys van 500 gram geslagte hoenders.

Dit is die prys waarteen kopers bereid is om te koop en verkopers bereid is om te verkoop.

2 Wat is die implikasie van die ewewigsprys van 500 gram geslagte hoenders vir die hoeveelheid daarvan gevra en die hoeveelheid daarvan aangebied?

Teen die ewewigsprys word die hoeveelheid wat verkopers op die mark aanbied verkoop. Dit is dieselfde hoeveelheid wat kopers benodig en bereid is om te koop.

3 Wanneer sal 'n marksurplus vir 500 gram geslagte hoenders ontstaan?

Wanneer die hoeveelheid wat teen 'n bepaalde prys op die mark aangebied word nie verkoop word nie.

4 Hoe word die toestand van 'n marksurplus opgelos?

As die prys van die produk daal.

5 Verbruikers beskou die prys van R15 wat vir 'n sekere soort botter gevra word as laag en hulle koop baie daarvan. Wat sal mettertyd met die prys gebeur?

Die prys sal styg.

6 Sigaretvervaardigers word deur die owerheid verplig om 'n waarskuwing op die verpakking aan te bring dat sigarette skadelik vir die gesondheid is. Wat behoort die invloed daarvan op sigaretverkope te wees?

Sigaretverkope behoort te daal.

7 As die prys van sigarette gebruik word om sigaretverbruik te ontmoedig, wat moet met die prys gedoen word?

Die prys moet verhoog word.

8 In die praktyk blyk dit dat dit moeilik is om die gebruik van alkoholiese drank en tabakprodukte deur middel van pryse en waarskuwings te verminder. Noem een moontlike rede hiervoor.

Die produkte is verslawend en mense koop dit ongeag waarskuwings.

9 Waarom sal tekorte en surplusse van 'n produk altyd opgelos word?

Die markkragte van prys, vraag en aanbod los dit altyd op.

EKONOMIE GR 10: WERKOPDRAG MODULE 2 EENHEID 5: WAARDE, PRYS EN NUT

MEMORANDUM

Jamie aan die woord: “Die 50% korting wat die kitskosonderneming SCREAMING CHICKEN op hoenderboudjies aangebied het, het ek en vriend Fanie heelwat hoenderboudjies laat eet. Ek het eers vier boudjies geëet, daarna nog drie en toe twee en ’n bietjie later ’n laaste een. Ek het toe nie kans gesien vir nog een nie al was die prys baie laag. Fanie het ook begin met vier boudjies, maar het daarna net nog twee geëet. Ek was reeds grootliks versadig na die sewende boudjie. Die volgende twee het ek maar langtand geëet en na die laaste een sou ek niks verder kon eet nie, al het hulle die prys verder verlaag”.

1 Wat het Jamie en Fanie gemotiveer om meer hoenderboudjies as normaalweg te eet?

Die lae prys.

2 Jamie het toenemend minder hoenderboudjies geëet. Beskryf hierdie verskynsel in terme van nut.

Addisionele hoenderboudjies het al minder nut vir hom gehad.

3 Op watter stadium het nog hoenderboudjies nie vir Fanie meer nut gehad nie?

Na die eet van die sesde hoenderboudjie.

4 Watter kenmerk van nut kom voor in die feit dat Jamie tien boudjies geëet het en Fanie net ses?

Die nut van ’n produk verskil van persoon tot persoon.

5 Wat word die waarde wat die hoenderboudjies vir die twee persone gehad het ook genoem?

Gebruikswaarde.

6 Die laer prys van die hoenderboudjies het daartoe gelei dat dit gou uitverkoop was. Wie was in kompetisie met mekaar om hoenderboudjies te bekom?

Die verbruikers van hoenderboudjies.

7 Hoe word die nut wat ’n produk vir ’n persoon het gemeet?

Dit kan nie gemeet word nie.

8 Met die eet van die hoenderboudjies het die opeenvolgende eenhede wat geëet is al minder nut gehad. Wat word hierdie verskynsel genoem?

Dalende grensnut.

9 Hoe word die waardes van verskillende produkte vergelyk?

Met behulp van die markpryse van die verskillende produkte.

10 Wat is die verband tussen nut en prys?

Net nuttige produkte het pryse.

EKONOMIE GR 10: WERKOPDRAG MODULE 2 EENHEID 6: FUNKSIES VAN MARKTE

MEMORANDUM

'n Persoon met min kennis van Ekonomie maak die volgende stellings: "Wat is hierdie markte wat ekonome so baie van praat? Ek het nog geen kennisgewingborde gesien met *mark vir goedere* op geskryf nie. Ek weet ook nie wie die markte beheer nie. As ek 'n sakeman is kan ek tog my pryse so hoog stel as wat ek wil. En kompetisie? Wat is die sogenaamde kompetisie wat sakemanne en verbruikers glo aan onderhewig is?"

1 Wat is 'n mark?

'n Mark is enige plek of omstandigheid waar kopers en verkopers kan ontmoet om transaksies te beklink.

2 Waarom hoef die staat nie markte te reguleer nie?

Markte is selfregulerend deur middel van vraag, aanbod en pryse en funksioneer effektief sonder staatsinmenging.

3 Wat behels die kompetisie wat sakemanne aan onderhewig is?

Kompetisie ontstaan uit mede sakemanne wat dieselfde produk verkoop en wat bereid is om teen 'n laer prys te verkoop.

4 Is daar ook kompetisie tussen verbruikers?

Ja. Verbruikers ding met mekaar mee om produkte teen laer pryse te bekom.

5 Wat is die voordeel van kompetisie tussen sakemanne vir verbruikers t.o.v prys?

Die kompetisie hou pryse laag.

6 Waarom is eiebelang belangrik vir die werking van die markeconomie?

As elke individu sy eie belang bevorder werk dit mee om die belange van die gemeenskap te bevorder.

7 Kan 'n enkele verbruiker pryse op 'n mark beïnvloed?

Nee. Die optrede van ander verbruikers sal die invloed van 'n enkele verbruiker beperk.

8 Noem enige drie funksies van markte in 'n markeconomie.

(a) Markte bring vraag en aanbod by mekaar om pryse te vorm (b) Dit sorg dat produksiemiddele toegedeel word (c) Dit sorg dat goedere en dienste toegedeel word.

1 Wat word deur 'n produksiemoontlikheidskurwe geïllustreer?

Dit illustreer die kombinasies van twee verskillende produkte wat geproduseer kan word as al die produksiemiddele effektief aangewend kan word.

2 Wat illustreer 'n punt op die produksiemoontlikheidskurwe?

Die spesifieke hoeveelhede van elke produk wat volgens daardie punt op die kurwe geproduseer kan word.

3 Wat verteenwoordig die area binne die kurwe in terme van produksie?

Dit verteenwoordig moontlike maar ondoeltreffende produksie.

4 Wat beteken 'n uitwaartse skuif van die produksiemoontlikheidskurwe?

Meer uitsette kan geproduseer word omdat die produksiemiddele toegeneem het of meer doeltreffend aangewend word.

5 'n Produksiemoontlikheidskurwe skuif as gevolg van onderstaande faktore. Dui aan watter van die faktore interne of eksterne faktore is. (a) 'n verswakking in die gehalte van die arbeidsmag; (b) hoë rentekoerse; (c) gebrek aan investering in nuwe kapitaaltoerusting in sommige fabriekke.

(a) ekstern

(b) ekstern

(c) intern

6 Die produksiemoontlikheidskurwe dui bepaalde ekonomiese beginsels aan. Stel die beginsels deur die ontbrekende woorde te verskaf: As gevolg van ekonomiese skaarsheid moet produksiemiddele so (a) ... moontlik aangewend word. Keuses moet gedoen word as gevolg van ekonomiese (b) Daar kan net meer van een produk geproduseer word as (c) ... van 'n ander produk geproduseer word.

(a) effektief

(b) skaarsheid

(c) minder

7 Onder watter omstandighede sal dit moontlik wees om meer van een produk te produseer terwyl dieselfde hoeveelheid van die ander produk geproduseer word?

As die produksiemoontlikhede van slegs die een produk verbeter het.

8 Hoe sal 'n styging in rentekoerse die koste van kapitaaltoerusting beïnvloed?

Dit sal kapitaaltoerusting duurder maak.

MEMORANDUM

1 Omskryf die owerheidsektor kortliks.

Die owerheidsektor is daardie deel van die ekonomie wat deur die staat besit en beheer word.

2 'n Eiendomsontwikkelaar in Limpopo provinsie moet die volgende stappe volg: (a) die regering van Limpopo provinsie moet die dorpsontwikkeling goedkeur; (b) die munisipaliteit moet die bouplanne goedkeur; (c) Eskom moet betaal word vir 'n krag aansluiting; (d) aan die einde van die finansiële jaar moet hy belasting betaal op die wins wat hy gemaak het. Noem die komponente van die openbare sektor wat by (a) tot (d) betrokke is.

(a) Provinsiale regering (b) Plaaslike owerheid

(c) Openbare korporasies (d) Sentrale regering

3 Is die belasting wat bogenoemde eiendomsontwikkelaar moet betaal 'n direkte of 'n indirekte belasting?

Direkte belasting, want wins dra direkte belasting.

4 Die staat doen onder andere die volgende: (a) die staat verskaf water; (b) verskaf werkloosheidsbetalings aan werklose mense; (c) stel die prys van sommige produkte vas; (d) verskaf sommige medisyne gratis. Noem die redes waarom die staat bogenoemde doen.

(a) Om vir almal toegang tot water teen billike pryse te verseker.

(b) Sodat werklose mense nie totaal verarm nie.

(c) Om uitbuiting van veral arm mense te voorkom.

(d) Om noodsaaklike medisyne vir armes beskikbaar te stel.

5 As die staat belasting op tabakprodukte hef, wie betaal die belasting?

Verbruikers van tabakprodukte.

6 Wat word die belasting wat op die volgende produkte gehef word, genoem? (a) petrol en diesel (b) goedere in Botswana gekoop (c) verkoop van vaste eiendom.

(a) Brandstofheffing (b) Invoerbelasting (c) Hereregte

7 Die staat hef belasting op medisyne wat 'n inhoud van die daggaplant bevat. (a) watter soort belasting is dit; (b) wat is die uitwerking daarvan op die prys van daggamedisyne; (c) hoe beïnvloed die belasting die hoeveelheid gevra?

(a) Indirekte belasting (b) Verhoog die prys

(c) Hoeveelheid gevra neem af